

Inflation eller deflation? Vad säger Konjunkturinstitutet?

Här kommenterar pol. mag. Göran Ahnsjö, IUI, institutets rapport

Har vi samhällsekonomisk balans?

■ Vi tycks just nu ha kommit så pass nära samhällsekonomisk balans som man kan hoppas uppnå med bibehållen full sysselsättning och vid hittills givna yttre förutsättningar.

■ Balanstillståndet kan dock vara ett kortvarigt viloläge — den ekonomiska utvecklingen kan redan vara på väg att avlägsna sig i inflatorisk eller deflatorisk riktning. Men i den nuvarande ekonomin går det knappast att uppbringa någon mer betydelsefull inflationsfaktor.

■ Däremot tycks vissa deflatoriska inslag göra sig gällande. Tendenserna är dock ännu rätt svaga. På något längre sikt torde emellertid — om ingen lättnad sker i åtstramningspolitiken — de inflationistiska tendenserna som hittills komma att dominera utvecklingen.

Till dessa slutsatser kommer Konjunkturinstitutet i sin höstrapport om det ekonomiska läget. Orsaken till det uppnådda balansläget får i hög grad tillskrivas den förda ekonomiska politiken, heter det. Denna lyckades nämligen redan från början skapa en återhållande effekt på konsumtions- och investerings efterfrågan. Framför allt är det finanspolitiken som bidrog.

Att t. ex. budgetutfallet för 1956/57 kom att kraftigt avvika från riksstaten detta år — från ett planerat överskott på cirka 500 miljoner kronor till ett underskott på ungefär 800 miljoner kronor — visar i och för sig inte att inflationistiska verkningar uppstod.

Konjunkturinstitutet tillstår dock att de beräkningar man gjort för att be-

lysa statsbudgetens verkningar är mycket osäkra.

Beträffande riksbankens räntehöjning i juli förråkar institutet att den haft någon större återhållande verkan på den inhemska ekonomin. Räntehöjningen får i stället ses som en kreditmarknadsteknisk rationaliseringsåtgärd för att få till stånd en övergång från kort till lång finansiering och en förskjutning för investeringarnas del från mindre till mer räntabärande investeringar.

Beträffande det sistnämnda påståendet stöder man sig dock på ett relativt osäkert material. Man hänvisar till en enkät sommaren 1956 om investeringsplanerna berörande av olika ekonomiska vapen.

Bättre tillgång på arbetskraft

Utvecklingen på arbetsmarknaden har i stort varit en fortsättning och stabilisering av de under 1956 märkbara tendenserna till förbättring i balansen mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft. Vid månadskvittet augusti-september hade bara 8 % av de tillfrågade industriföretagen brist på icke-vikeskunig arbetskraft. Skillnaden mellan olika branscher var liten. Men inte mindre än 54 procent redovisade brist på vikesarbetare. I nästan lika stor utsträckning redovisades brist på teknisk personal, medan inget större behov förelåg för annan tjänstemannapersonal.

Arbetskraftslaget för industriföretagen har sålunda lättat. Den dämpning som skett har karaktären av en utjämning av de relativt stora lokala skillnaderna, som präglade arbetsmarknaden 1956. Tendenserna till avspänning har varit mest framträdande bl. a. i storstadens ränder samt vissa norrländska läroings områden eller bara obetydliga avsmåningstendenser framträdde 1956.

Vidare har en återhämtning skett för vissa delar av hemtextilindustrin samt ägt som sysselsättnings- och exportindustrierna allmänt ökat, men i mera dämpad takt än 1956.

Inom textil- och beklädnadsindustrin har antalet sysselsatta minskat något. För den egentliga textilindustrin, främst bomulls- och triåklindustri, torde läget emellertid ha underlättat en stabilisering.

Dämpad lönelöjning

Årets avtalsmässiga lönehöjningar var ju i stort sett ganska måttliga. Men de är bara en del av den faktiska löneutvecklingen. Därtill kommer lönelöjningarna.

Utvecklingen under efterkrigstiden tyder på att det finns ett nära samband mellan efterfrågeläget på arbetsmarknaden och lönelöjningens storlek. Med hänsyn till den förut konstaterade förbättringen på arbetsmarknaden mellan tillgång och efterfrågan är det kanske inte förvånande att lönelöjningarna i år synes vara låga. Tillgänglig statistik visar att lönelöjningen för industriarbetarna från nov. 1956 till maj 1957 uppgick till ca 1 % mot ca 2 % samma period 1955 — 1956. För vissa grupper tycks dock lönelöjningen under sommarmånaderna ha varit något större än ett år tidigare.

Lönesteringen i det privata näringslivet under 1957 väntas emellertid bli påtagligt dämpad jämfört med de två föregående åren. Man torde därför kunna uppskatta höjningen av arbetslönerna 1957 till omkring 6 %, trotsgen något under, vilket kan jämföras med drygt 8 % under 1955 och 1956.

Konsumtpriserna ökade mer än partipriserna

Prisutvecklingen har i stort kännetecknats av fallande importpriser, oförändrade exportpriser, en mindre höjning av partipriserna och en något större stegring av konsumentpriserna.

Fråga om partipriserna var ökningen 1 % från okt. i fjol till aug. i år medan konsumentpriserna ökade med sammanlagt något mer än 4 %. Orsaken till skillnaden är att konsumentprisindex även inbegriper vissa komponenter, som inte alls (t. ex. tjänster) eller endast i begränsad utsträckning (t. ex. indirekta skatter) ingår i partiprisindex. Nästan 23 av stegringen i konsumentprisindex består sig sålunda till ökade indirekta skatter bl. a. på sprit, tobak, energi, och dyra tjänster, bl. a. på hyror.

De prisstegringar på konfektionsvaror, som kunnat konstateras under vårsäsongen, har ännu inte behållits igenom i konsumentprisindex. Uppgången för posten kläder har sålunda varit obetydlig. Detta torde hänga samman med att lageromsättningen inom textilhandeln är förhållandevis långsam och att man inte genomgående torde ändra priserna på äldre varor.

Vid en bedömning av prisutvecklingen för den återstående delen av året anser Konjunkturinstitutet, att om inte betydande (Fortf. sid. 45)

— Om det fortsätter så här kan man snart få en förändring för ordet "Medelländsvensson".

KONJUNKTUR... (fr. sid. 6)

övertäckningar sker, kommer löneavtalens "indextak" att hålla. Konsumentprisindex kommer dock att stiga, uppskattningsvis med en och en halv enhet.

Stagnation i industriproduktionen?

Ett av de mest utmärkande dragen i årets ekonomiska utveckling har varit ökningen i industriproduktionen. Stegrings-takten har varit betydligt större än vad man vid årsskiftet trodde skulle vara möjligt. Produktionsresultatet under årets tre första kvartal innebär för hela industrin en ökning med bortåt 5 % jämfört med samma period 1956. För kapitalvaruindustrin visar en motsvarande jämförelse en ökning på mellan 5 och 6 procent, medan konsumtionsvaruindustrin stigit med knappt 2 procent. Detta innebär, i motsats till 1956, att konsumtionsvaruindustrierna bidragit till uppgången i den totala industriproduktionen.

Den snabba expansionen under årets två första kvartal har dock dämpats under tredje kvartalet. Det gäller så gott som genomgående men är särskilt påfallande för malmbrytning och träindustri, där en ökning i produktionsvolymen förhitts i minskning. Resultatet för hela året överstiger dock sannolikt de 3 % varmed industriproduktionen steg 1956.

Textil och konfektion ökade första halvåret

För textil och beklädnad visade produktionen under första halvåret (några senare siffror finns inte) en uppgång med 2 % jämfört med 1956. Ökningen låg helt inom gruppen väverier, spinnerier och trikkåfabriker. Konfektionsindustrins produktionsvolym var oförändrad. Produktionsförbättringen var avsevärd för trikkåindustrin och bomullsindustrin medan ylleindustrins produktion visade en nedgång.

En lagerökning inom textilhandeln tycks ha kommit till stånd. Trots detta anser Konjunkturinstitutet att förutsättningarna för en fortsatt uppgång av produktionen är goda. Företagen anger nämligen enligt senaste textiltillbarometer större ordergång under sommarmånaderna i år än under samma månader i fjol, och de väntar sig även en ökning i ordergången under hösten. Detta skulle också gälla konfektionsindustrin. Preliminära uppgifter för textilindustrin tyder dock på minskad produktion under tredje kvartalet.

Svagare investeringsutveckling än väntat

Investeringarna inom industrin synes ha utvecklats sig svagare än enligt den undersökning kommerskollegium gjorde

KONJUNKTUR... (fr. föreg. sida)

en på en något svagare uppgång än kommerskollegii enkät, men fortfarande en större ökning än i fjol. Totalt kommer industrinvesteringarna att visa en fortsatt, dämpad ökning även i år.

En uppskattning av den totala investeringsverksamhetens utveckling ger vid handen, att medan ökningen i de privata investeringarna (exkl. underhåll) synes ha avtagit något jämfört med i fjol, kommer de offentliga investeringarna att stiga. Totalt beräknas investeringarna öka med 2-3 % mot ungefär 2 % i fjol (räknat i fasta priser).

Mätlig konsumtionsökning

Utgifterna för den privata konsumtionen beräknas enligt delvis grova kalkyler ha ökat med knappt 5 % under första halvåret. Tas hänsyn till prisutvecklingen stannar ökningen mellan $\frac{1}{2}$ och 1 %. Konsumtionen av livsmedel synes ha minskat något, liksom inköpen av vin och sprit. Bilutgifterna fortsätter att expandera i en väsentligt högre takt än hushållens disponibla inkomster. Detta torde ha en återhållande effekt på övriga konsumtionsutgifter. Inköpen av beklä-

nadsvaror har dock stigit i ungefär samma takt som i fjol eller knappt 2 %.

Ett försök till bedömning av den privata konsumtionens fortsatta utveckling för hela året har gjorts. Man torde kunna räkna med en privat konsumtionsökning på mellan 5 och 6 % i löpande priser. Räknat i fasta priser blir ökningen drygt 1 %. Detta skulle innebära en dämpning i stegringstakten jämfört med i fjol.

Man kan räkna med att det personliga sparandet blir av ungefär samma storlek 1957 som 1956. Någon anledning att härti se något tecken på en minskning av sparviljan — fysiska personers inkomst beräknas ju öka — finns dock inte enligt Konjunkturinstitutet.

Bytesbalansen ger överskott?

Ser man på utvecklingen av vår utrikeshandel finner man, att visserligen har underskottet i handelsbalansen gentemot utlandet för månaderna jan—aug. ökat med ca 200 milj. kronor till ca 1 200 milj. kronor, men tar man hänsyn till sjöfartsnetto och andra inkomster, har en viss förbättring ägt rum. Sålunda beräknas bytesbalansens underskott ha varit omkring 210 milj. kronor mot ungefär 220 milj. kronor 1956. En av orsakerna till ökningen i handelsbalansens underskott

Håll ett öga på oss 1958!

har varit en försämring i bytesrelationen gentemot utlandet — de faktiska importpriserna har stigit med ung. 6 % och de faktiska exportpriserna med ca 3 %. Exportvolymen har dock ökat i förhållande till importvolymen.

Ökad textilvaruimport

Ökningen av textilvaruimporten har varit kraftig, 14 %. Detta gäller såväl råvaror som färdigvaror. Säsongsnedgången mellan andra och tredje kvartalet var emellertid ovanligt stor, men i år av mera normal omfattning. Exporten av viktigare textilvaror, som dock ännu är en mindre del av produktionen, har också ökat kraftigt och väntas få betydelse för den fortsatta utvecklingen inom textilindustrin.

Ser man på utvecklingen för hela året väntas bytesbalansen ge ett visst överskott. Detta antagande sammanhänger med att man anser en förbättring i bytesrelationerna gentemot utlandet trolig.